

FÖRELÄSNING AV EVA-KRISTINA SALAMEH: Lika värde: stöd för flerspråkiga

Länk [UR Samtiden - Lika värde: Stöd för flerspråkiga barn | UR Play](#)

Ihärdiga MYTER!

1 Det tar längre tid att utveckla två språk

2 Utvecklingen går långsammare

3 Man börjar prata senare

Man brukar börja prata vid ca 1 års ålder oavsett ett eller fler språk.

Hjärnan är gjord för flera språk - den blir inte överbelastad med fler språk.

Jämförelser mellan enspråkig och flerspråkig språkutveckling

Fonologi och grammatik utvecklas ungefär lika snabbt som hos enspråkiga. Ändligt antal grammatiska regler och språkljud.

Lexikal utveckling

Lexikala utvecklingen kan ta *något* längre tid hos flerspråkiga.

Vardagsord i båda språken måste man ha dubbelt upp av. Måste lära sig två ord för varje företeelse.

Allmänt är flerspråkiga förmågan är annorlunda än den enspråkiga. Språkförmågan är sammansatt.

Man bildar domäner med ord både som enspråkig och flerspråkig.

Domänen hem och familj är större på modersmålet, domänen förskola/skola är större på andraspråket.

Från början utvecklar flerspråkiga barnet *två skilda* ordförråd.

Ordförrådet går inte generalisera som fonologi och grammatik.

Grammatisk utveckling

Två grammatikor från början hos flerspråkiga. Det händer att man lånar över ändelser från det ena språket till det andra. Ex svenska pluraländelser på arabiska ord. Man går inte över ordklassändelsegränserna.

Fonologisk utveckling

Flerspråkiga barnet följer det enspråkiga utvecklingen i respektive språk. Ingen tillfällighet att det heter mamma och pappa på nästan alla språk...

Är man 6-7 år och möter nytt språk: ofta förenklingar i uttalet som man ser hos mycket små barn ex telefon blir fon. Stannar det kvar kan det vara anledning att se över hur det går på modersmålet. Kort tid med väldigt tidiga förenklingar.

Kodväxling

Kodväxling innebär att man byter mellan de olika språken medan man pratar. Någon mening på svenska – någon på det egna språket. Oftast med andra flerspråkiga. Detta är ett tecken på språklig styrka och inte på språklig svaghet.

Regel vid kodväxling: Man får inte kodväxla mitt i en grammatisk fras!

Barn med grav språkstörning har extremt svårt för att kodväxla!!

På en bedömning av ett flerspråkigt barn med språkstörning går det kanske inte att vid ett och samma tillfälle först prata det ena språket och sedan det andra.

En dansk studie visar att barn som kodväxlade tidigt blev språkligt starka.

Principen *ett språk en person* har aldrig blivit vetenskapligt utvärderad.

Har barnet god tillgång till båda sina språk är det de fonologiska skillnaderna som gör att barn håller isär sina två språk.

Hjärnan är bra på språk och behöver inte den sociala markören i form av en person.

Det är svårt att låta bli att kodväxla om man är flerspråkig.

I en naturlig språklig miljö måste man få språkväxla. Man måste få prata på - en information som ofta lyfter av ett dåligt samvete från flerspråkiga föräldrar.

Språklig socialisation

Det finns olika sätt att språkligt socialiseras på.

1 Barn uppfostras språkligt (ex Sverige)

- De vuxna pratar ofta direkt till barnet i denna socialisering. Här börjar man mycket tidigt med fråga-svar-mönster, kontrollfrågor såsom vilken färg är det här? Vem är Max? Hur gick det sen?

2 Barn växer upp språkligt

- Här är det barnets ansvar att lyssna och observera och lära sig. Barnet är omgivet av vuxna som pratar men inte nödvändigtvis med barnet. Det gör man i barngruppen. Kontrollfrågor förekommer inte utan frågor är äkta frågor.

Studie: Turkiska barn. Ibland förstod inte barnet att kontrollfrågan är en fråga. "Fröken vet att jag vet att det är en boll så frågan *Vad är det här?* var en konstig fråga.."

Det kan vara bra att säga till det utländska barnet i Sverige

- *Jag vet vad det är. Jag ska bara kolla att du vet!*

Studie

Vid läsförståelseprov längre upp i åldrarna märktes att om man förstod kontrollfrågors funktion förstår man senare orsak-verkan-samband bättre och får lättare med läsförståelsen.

Till de barn man slutat fråga kontrollfrågor syntes senare att de hade svårare med läsförståelsen.

Det finns inget bättre eller sämre sätt att socialisera barn. Men en språklig socialisation kan bli dysfunktionell i en ny miljö.

Det är viktigt att språkstimulerande råd hamnar rätt! Vad tycker föräldrarna är rimligt? Man måste ha dialog med föräldrarna.

Baspråkbruk

Efter 1-2 år i Sverige: Basgrammatik + Basordförråd=Räcker inte i skolan!

I skolan finns abstrakta, överordnade begrepp och ämnesord.

Man måste jobba med ordförrådet i skolan på ett helt annat sätt.

Studie av Inger Lindberg: Ordförrådet i ett underhållningsprogram för vuxna var ej tillräckligt stort för att klara undervisningen i åk 3.

Språkstörning och flerspråkighet

Vad är språkstörning? Språket är inte den för åldern förväntade.

En enkel fråga till föräldrar med flerspråkiga barn; avviker barnet från syskon och kusiner med samma villkor? Har lillasyster redan gått om? Ja, då är nog barnet sent.

Hur fastställer man språkstörning?

Språkstörning slår på alla språk! Språkstörning = processbegränsningar och dessa slår på alla språk.

Vid *bristande exponering* är modersmålet hyfsat. Om man märker stora lexikala problem på svenska och att barnet har svårt för lite krångligare grammatik då måste *bedömning av modersmålet måste göras!*

Uttal och lexikon-test går ganska bra att översätta.

Vid grammatisk bedömning på modersmålet får man fråga föräldrarna. Hur böjer barnet på modersmålet? Kommer ordet rätt i satsen?

Det är viktigt att inte vänta och se!

Flerspråkighet orsakar *aldrig* en språkstörning.

Ta inte bort ett språk!

Tar man bort ett språk – utvecklas barnet extremt långsamt på ett språk istället för att utvecklas extremt långsamt på flera språk. Detta kallas *Double delay!*

Förekomst av språkstörning är lägre hos flerspråkiga än enspråkiga.

Men – får man språkstörning som flerspråkig går det raskt utför! Fler flerspråkiga barn med språkstörning får *grav* språkstörning.

Fördelar med flerspråkighet

Flerspråkiga förmåga är annorlunda.

1. *Ger ett metaperspektiv.* Helikopterperspektiv. Med mer än ett system kan hjärnan jämföra och då är det lättare att organisera två språk. Flerspråkiga barn har inte så grava fonologiska svårigheter som enspråkiga och det beror på att de har två språkljudssystem. Kan skilja tidigt på form och innehåll
2. *Stärker exekutiva funktioner.* Förmågor som handlar om hur man planerar och genomför handlingar. Exekutiva funktioner kan vara kommunikativa. Man tränar *uppmärksamhet* vid flerspråkighet – vilket språk pratas egentligen? Man måste ha *impulskontroll* för att prata rätt språk. Måste planera vilket leder till att man *förbättrar processförmågan*. *Kontrollfunktionen måste fungera!* När man pratar det ena språket kan inte det andra vara uppe. Språket släcks inte ner men ”dimras” ner. Utvecklar *flexibiliteten* – man kan skilja på form och innehåll. Flerspråkighet=hjärngymna. (Man får generellt Alzheimers senare om man är flerspråkig.)

Flerspråkighet som intervention (tankeexperiment)

Tanke: Om vi har ett enspråkigt barn med grav språkstörning – släng in ett språk till så barnet förstår att det är språkliga system!

Om detta händer pga. yttre faktorer (ex barnet flyttar) är det intressant att följa utvecklingen!

Ta inte bort ett språk – det är ingen extra sten i ryggsäcken!!! Det är en hjälp!
Flerspråkiga förmågan är annorlunda. Tar du bort ett språk blir det en amputerad flerspråkighet.

Bedömning av flerspråkiga barn

Fonologi – Vilka förenklingsprocesser? Fonologisk medvetenhet? (*rim* (används inte på alla språk), *identifiera språkljud i ord*, *stavelsemanipulation* (ordet är uppbyggt i stavelser. Ex producent – ta bort du, vad är kvar?), upprepa *nonord* (finns arabiska nonord på Språkens Hus), *språkligt minne* (orelaterade ord eller siffror på båda språken)

Grammatik – använda processbarhetsteorin. Andraspråksteori. Ej språkspecifik. Processar allt större delar. Det intressanta är; har inläraren förutsättningar att processa på en viss nivå? Det räcker med ett exempel. (Materialet Grus)

Nivåer

1. Inlärd fraser (ex va e de?)
2. Sätta böjningsändelser på enstaka ord. Plural och enkla tempus. Strikta regler för när man får räkna att barnet klarar detta. Testas genom minimala par. Barn med språkstörning stannar här.
3. Kongruens. Fraser. Byta information emellan. Båda orden behöver markeras för plural stora hundar, sammansatta tempus;dricker har drickit – ja! Barnen har snappat grammatiken!
4. Verbet på andraplats. V2-regeln. (Ofta behåller barnen den raka ordföljden) Inga minimala par. Här är det rätt eller fel.
5. Huvudsatsordföljd och bisatsordföljd + negationer

Man avslutar inte en nivå och går vidare till nästa. Alla nivåer kan utvecklas samtidigt.
Man kan fixa bisatser fast man inte automatiserat plural. Det ena steget behöver inte Processbarhetsteorin beskriver utvecklingssteg på väg till målspråksstrukturen.

Det gäller att lyssna in sig på de här strukturerna!

Problemet för barn som inte automatiserar grammatiken efter flera år i svensk skola och som inte har språkliga svårigheter är den språkliga miljön.

Studie

Förskolegrupp 4-6 år. Exponering? Hur länge har barnet mött svenska?
För enstaka exempel på minst nivå 4 i processbarhetsteorin - snittlängd 1,5 år i svensk förskola.

Efter fyra år i svensk förskola – barn med språkstörning – ofta nivå 2.

Faktorer av betydelse för en flerspråkig utveckling

Sociala faktorer

Hur mycket svenska exponeras barnet för? Ont med exponering i invandrartäta områden.

Språkliga faktorer

Komplex språklig miljö – påverkar språkutveckling

Om orsaker till största delen ligger i omgivningen så ska de placeras där och inte hos barnet. Ofta får barnet bära problemet!

Pedagogiska faktorer

Förskola och skola

Man har generellt mycket lite beredskap för att alla barn inte pratar svenska

En bra fråga för förskolor och skolor att ställa sig: Vilken inlärningsmiljö kan vi erbjuda flerspråkiga barn?

Lexikon

Om man ska bedöma ordförrådets storlek ska man bedöma språken tillsammans. Bedömer man bara ett språk får man bara halva barnets ordförråd.

Lexikala test: conceptual scoring – spelar ingen roll vilket språk man benämner på. Förstår barnet begreppet?

Total scoring: poäng för ordet och begreppet. Flerspråkigt barn kan komma upp i 4 p. Enspråkigt barn kan max komma upp i 2 p.

Man ska inte ”straffa” det flerspråkiga barnet för att det inte har alla ord på alla språk. Man måste kolla båda språken.

Lexikal organisation (läs vidare om lexikal organisering [KRLManual_KentRosanoff.pdf \(sprakenshus.se\)](#))

Fakta om lexikal organisering

Exempel på uppgift: Vad tänker du på när du hör ordet matta?

- Innan fyra års ålder – mest ljudlika associationer ex hund-rund, matta-katt (ej effektivt)
- 4-6 år – syntagmatiska egna associationer ex hund-skäller, hund-farlig (ej effektivt)
- Skolåldern, mellan 6-10 år – paradigmatiske relationer. Under- och överordning. Alltid samma ordklass. hund-katt, hund-djur, hund-tax, koppel-svans. Övergången till denna hierarkiska organisation heter det *syntagmatiskt paradigmatiske skiftet* (effektivt)

Att dela in begrepp i över- och underordnade begrepp är delvis en kognitiv förmåga och den transfereras från modersmålet till andraspråket.

Man kan hjälpa till med ordförrådet genom att inte snöa in på storlek utan också jobba med associationer till varje ord.

Hur jobba med associationer?

Kategori Vad passar den ihop med?

Funktion Vad används den till?

Kontext Var kan man hitta den?

Beskrivning Kan du beskriva den?

Likhet Vad liknar den?

Genom detta skapar man lexikala nätverk.

Lätt från förskola och uppåt. Lite svårare när man blir äldre. Bygga med associationskedjor!

Test – finns på språkens hus hemsida [Associationstest Kent-Rosanoff listan \(sprakenshus.se\)](#)

Studie – 4:e klass

Projektbarn som får tvåspråkig undervisning har många fler paradigmatiske responser (på svenska!) än kontrollbarnen som endast undervisas på svenska. Projektbarnen har gjort det syntagmatiskt paradigmatiske skiftet trots mindre exponering för svenska i skolan.

Länkar

- ❖ Bedömningsmaterial skolordföråd [Bedömningsmaterial för skolordföråd | Språkens hus \(sprakenshus.se\)](https://sprakenshus.se/bedomningsmaterial-for-skolordforrad)
- ❖ Associationstest Kent-Rosanofflistan, nerkortad och omarbetad version (lexikal organisation) [Associationstest Kent-Rosanoff listan \(sprakenshus.se\)](https://sprakenshus.se/associationstest-kent-rosanoff-listan)
- ❖ Frågor till föräldrar om modersmålet [Frågor till föräldrar om modersmålet | Språkens hus \(sprakenshus.se\)](https://sprakenshus.se/frgor-till-foraldrar-om-modersmalet)